

TARLADAN MARKAYA PAMUK

ÇALIŞTAYI RAPORU

İSTANBUL
SANAYİ ODASI

**TARLADAN
MARKAYA
PAMUK**
ÇALIŞTAYI RAPORU

**İSTANBUL
SANAYİ ODASI**

SUNUŞ	3
DÜNYA PAMUK ÜRETİMİ	4
TÜRKİYE'DE PAMUK ÜRETİMİ	7
TARLADAN MARKAYA PAMUK ÇALIŞTAYI	10
HATALAR VE SORUNLAR	12
1- Pamuğun Stratejik Ürün Kabul Edilmesi	12
2- Ekim Alanlarının Azalması	15
3- Düşük Kalite Sorunu	15
4- Ölçek Küçüklüğü ve İcar Sorunu	17
5- Kooperatifleşme Eksikliği	17
6- Çiftçiyi Bilgilendirme İhtiyacı	18
7- Maliyet Yükselten Faktörler	20
8- Tohum Sorunları	22
9- Sulama Sorunu	23
10- Hatalı İlaç Kullanımı	24
11- Hasat Sürecindeki Sorunlar	26
12- Depoculuk Sorunları	28
13- Çırcır Sürecindeki Sorunlar	30
14- Destek ve Teşviklerde Eksiklikler	32
15- GDO'suz Pamuk, İyi Pamuk, Markalaşma, Sürdürülebilirlik	34
16- Mevzuat ve Uygulama Eksiklikleri	37
POLİTİKA ÖNERİLERİ	38
ÇALIŞTAY KATILIMCI LİSTESİ	40

SUNUŞ

Dünyanın önde gelen üreticilerinden biri olan Türkiye için pamuk sadece bir tarımsal ürün değil; 20 milyar dolardan fazla ihracat değerine sahip tekstil ve hazır giyim sektörleri için en önemli hammadde, yüzbinlerce vatandaşımız için bir geçim kaynağıdır. Bu nedenle üretim öncesinden başlayıp nihai ürün haline gelinceye kadar arz zincirindeki tüm halkaların sağlam ve etkin olması, ürünün kalitesinden verimliliğe, üretim maliyetlerinden çiftçinin kazancına, devlet desteklerinden sulamaya, ilaçlamadan gübrelemeye kadar pek çok alanda düzenlemeler yapılması gerekmektedir.

Tarladan markalaşmaya kadar geçen bu süreçte yapılacak çalışmalar doğru uygulanmaları halinde üretim maliyetlerinin azalmasına, verimlilik ve kalitenin daha da yükselmesine, ithalatın azalmasına, sektörün ülke ekonomisi için daha fazla katkı sağlamasına zemin hazırlayacaktır.

Bu amaçla sektör temsilcilerinin geniş katılımı ile İstanbul Sanayi Odası organizasyonunda, Şanlıurfa Ticaret ve Sanayi Odası, Şanlıurfa Ticaret Borsası, Diyarbakır Ticaret ve Sanayi Odası, Kahramanmaraş Ticaret ve

Sanayi Odası, İzmir Ticaret Borsası, Ulusal Pamuk Konseyi ve diğer paydaşlarımızla birlikte “Tarladan Markaya Pamuk” başlıklı çalıştay gerçekleştirilmiş ve sonucu elinizdeki rapor haline dönüştürülmüştür.

Raporun başında, Dünyada ve Türkiye’de pamuk üretimine dair güncel gelişme ve istatistiklere yer verilmektedir. Ardından pamuğun üretimi ve depolanması sürecindeki tüm aşamalarda ülkemizde yaşanan sorunlar ve yapılan hatalar 16 başlık altında okuyucuya sunulmaktadır. Son bölümde ise “Politika Önerileri” başlığı altında en önemli ve öncelikli sorunların aşılmasına yönelik sektör temsilcileri tarafından dile getirilen görüşler özetlenmektedir.

“Tarladan Markaya Pamuk” çalıştay raporumuzu ilginize sunarken, raporun pamuk üreticilerine ve sektörün diğer paydaşlarına ışık tutması, ekonomimiz için faydalı sonuçlara vesile olmasını diliyorum, çalıştay katılımcılarımız ile raporun hazırlanmasına katkı sağlayan herkese teşekkür ediyorum.

Erdal BAHÇIVAN

**İstanbul Sanayi Odası
Yönetim Kurulu Başkanı**

DÜNYA PAMUK ÜRETİMİ

Pamuk, dünyanın en eski ve en yaygın tarım ürünlerinden biridir. Geleneksel ve modern yöntemler ile bugün 250 milyona yakın insanın geçimini pamuktan sağladığı tahmin edilmektedir.

Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) verilerine göre, 2018’de dünya genelinde 24 milyon tonu aşan pamuk üretimi gerçekleştirilmiştir. Çin 6,1 milyon ton ile dünyada en çok pamuk üretimi gerçekleştiren ülke iken onu 4,7 milyon ton ile Hindistan, 4 milyon ton ile ABD izlemektedir. Türkiye 2018’de, 976 bin ton üretim ile dünyada altıncı sırada yer almıştır. 2019’da Türkiye’de üretim 814 bin tona gerilemiştir.

Türkiye 762 bin ton pamuk ithalatı ile Çin’den sonra en fazla ithalat yapan

ülkedir. 9,2 milyon tona ulaşan dünya pamuk ithalatı, 2,1 milyon ton ithalat ile Çin tarafından domine edilmektedir. İkinci sırada yer alan Türkiye’nin ardından en fazla ithalat yapan ülkeler Pakistan ve Hindistan’dır.

2018 yılında farklı sektörler tarafından 26 milyon tonu aşan pamuk üretiminde kullanılmıştır. Dünya genelinde en yüksek pamuk kullanımı 8,6 milyon ton ile Çin tarafından gerçekleştirilirken, onu 5,2 milyon ton ile Hindistan, 2,3 milyon ton ile Pakistan 1,5 milyon ton ile Türkiye izlemiştir.

Dünyanın en fazla pamuk ihracatı yapan ülkesi, 3,2 milyon ton ile Amerika Birleşik Devletleri’dir. Brezilya 1,3 milyon ton ile ikinci, Avustralya 791 bin ton ile üçüncü sırada yer almıştır.

► **Tablo: 2018 Yılı Küresel Pamuk Verileri (Bin Ton)**

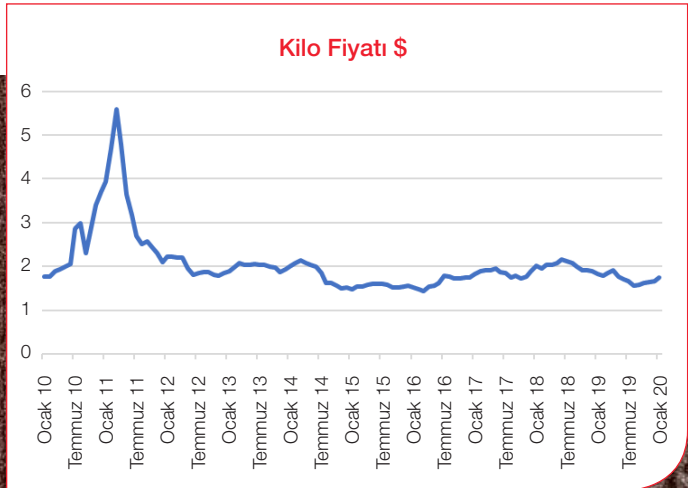
	Üretim*	İthalat	Kullanım	Kayıp	İhracat	Nihai Stok
Çin	6.102	2.099	8.600	0	46	7.766
Hindistan	4.690	392	5.225	0	764	2.028
ABD	4.003	1	648	-4	3.214	1.056
Brezilya	1.627	4	740	0	1.310	2.668
Pakistan	1.677	621	2.330	5	13	543
Türkiye	976	762	1.502	0	105	347
Özbekistan	756	0	610	0	163	252
Avustralya	950	0	8	0	791	342
Meksika	400	185	425	5	109	167
Yunanistan	314	7	20	5	295	14
Benin	205	0	3	0	305	50
Arjantin	300	1	125	0	119	112
Türkmenistan	204	0	174	0	33	137
Dünya	24.190	9.189	26.168	25	9.003	17.415

Kaynak: FAO (üretim verisi), ABD Tarım Bakanlığı (Türkiye 2019'da 814 bin ton pamuk üretmiştir)

Kilogram fiyatı 2 dolar civarında seyre-
den pamuk 2010-2011 döneminde 5,7
dolara kadar yükselmiş, ardından tekrar

2 dolar civarına gerilemiştir. 2019'da
1,5'e kadar gerileyen fiyat, Şubat
2020'de 1,8 dolara yaklaşmıştır.

Kaynak: Indexmundi

TÜRKİYE'DE PAMUK ÜRETİMİ

Türkiye pamuk üretiminde önde gelen ülkelerden biridir. Ege, Çukurova ve Şanlıurfa dolaylarında üretimi yapılan bitki, geleneksel olarak ülkemizin en fazla yoğunlaştığı ürünlerden biridir.

Son 30 yılda alternatif ürünlerin geliş-

mesi, fiyatlardaki oynaklık, destek politikaları, kente göç, arazi bölünmesi gibi nedenlerle ekili pamuk alanları daralmaktadır. 1998'de 7.6 milyon dekarla yaklaşan ekili alan 2019'da 5 milyon dekarın altına inmiştir.

Sahadan gelen verilere dayanarak, 2020 yılı için iki farklı senaryoda ekili pamuk alanı, pamuk üretimi ve pamuk ekiminin verimliliği öngörüsü paylaşılmıştır. Senaryoların her ikisinde de, iklim koşullarının ve ortalama kütlü pamuk veriminin iyi olacağı düşünülmüştür.

İYİMSER SENARYO

- 2020 ekili pamuk alanı öngörüsü: 350.000 ha (başka bir ifadeyle 3.500.000 dönüm).
- 2020 pamuk üretim öngörüsü: 598.5000 ton lif pamuk.
- Pamuk ekiminin verimliliği: Tarlada bir hektar alanda beklenen kütlü pamuk verimi ortalaması 4,5 ton'dur.

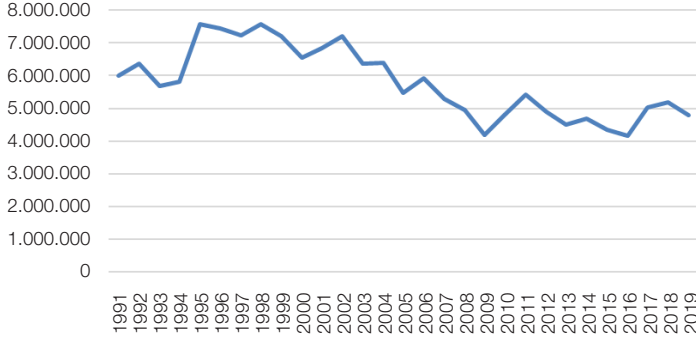
KÖTÜMSER SENARYO

- 2020 ekili pamuk alanı öngörüsü: 300.000 ha (yani 3.000.000 dönüm).
- 2020 pamuk üretim öngörüsü: 513.000 ton lif pamuk.
- Pamuk ekiminin verimliliği: Tarlada bir hektar alanda beklenen kütlü pamuk verimi ortalaması 4,5 ton'dur.

**Pamuk fiyatı,
Covid-19 döneminde
1,5 USD/kg'ın
altına düşmüştür.**

Ekili Pamuk Alanı (Dekar)

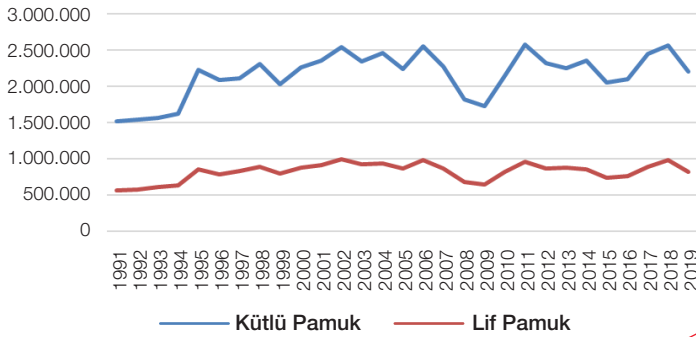

Kaynak: TÜİK

Ekim alanlarındaki gerilemeye rağmen, pamuk üretimi (kütü) uzun vadede 2 milyon ile 2,5 milyon ton arasında seyrini korumaya devam etmiştir. Lif pamuk üretimi de buna paralel şekilde 700 bin ile 1 milyon ton arasında uzun dönemli seyrini devam ettirmektedir. 2019'da 4,8 milyon dekar üzerinde 2,2 milyon ton kütü, 814 bin ton lif pamuk üretimi yapılmıştır.

Türkiye Pamuk Üretimi (Ton)

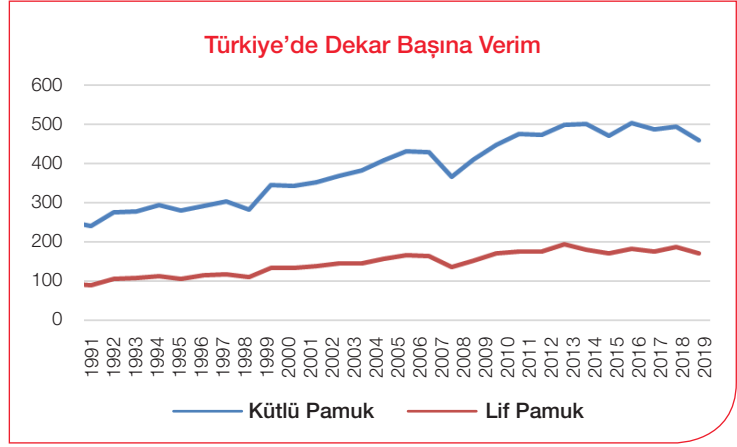

Kaynak: TÜİK

Ekim alanı daralırken üretim miktarı uzun vadede çok değişmeyen pamukta, dekar başına verim son 30 yılda yüzde 60 civarında yükselmiştir.

Kütü pamukta 1991'de 279 kg olan dekar başına verim, 2014'te 502 kilograma kadar yükselmiş ancak 2019'da 460 kilograma inmiştir. Lif pamukta 1991'de 93 kilogram olan verim 2013'te 195 kilograma kadar yükselmiş; 2019'da 170 kilogram olarak gerçekleşmiştir.

Kaynak: TÜİK

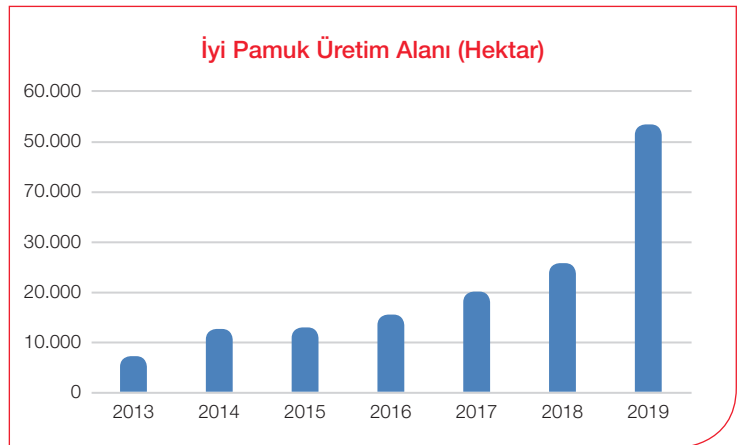

Dünyada yaygınlaşmaya başlayan iyi pamuk üretimi anlayışı son yıllarda Türkiye'de de giderek güç kazanmaktadır. İyi pamuk, ilaç kullanımından toprak sağlığına, su tüketiminden pamuk üretiminde çalışan işçilerin çalışma koşullarına kadar 6 ana ilke altında toplanan kriterlerden oluşan, çevresel, sosyal ve ekonomik anlamda sürdürülebilir pa-

muk üretimini hedefleyen bir pamuk üretim standardıdır.

2019'da Türkiye'de iyi pamuk üretim ilkeleri çerçevesinde üretim yapan çiftçi sayısı 3299'a ulaşmıştır. Bu kapsamda pamuk tarımı yapılan arazi büyüklüğü 53 bin 400 hektara ulaşmış, kütlü pamuk üretimi ise 262 bin 865 ton olmuştur.

Kaynak: İyi Pamuk Uygulamaları Derneği

TARLADAN MARKAYA PAMUK ÇALIŞTAYI

Şanlıurfa'da Ekim ayı ortasında bir araya gelen sektör temsilcileri, İstanbul'da Pamuk sektörünün tohumdan nihai ürüne kadar geçirdiği tüm üretim süreçlerine ait sorunların masaya yatırılacağı ve bunlara çözüm önerileri getirileceği bir toplantı yapılması konusunda hemfikir olmuşlardı.

2019 Aralık ayında İstanbul Sanayi Odası'nda bir araya gelen sektör temsilcileri İrfan Özhamaratlı'nın açılış konuşmasının ardından Hakan Güldağ'ın moderatörlüğünde sektörün sorunlarını ve çözüm önerilerini sıralamıştır.

İrfan Özhamaratlı açılış konuşmasında, pamuğun Türkiye için önemine vurgu yapıp, ciddi istihdam ve ihracat kaynağı olduğunu, Türkiye'nin pamuk üretiminde alan verimliliği açısından iyi bir noktaya ulaştığını, dünya pamuk alanının yaklaşık olarak %1,5'ini kullanarak dünya pamuk üretiminin %3,5'ini yaptığını dile getirmiştir.

Özhamaratlı, ayrıca, tekstil ve hazır giyim ihracatının 2018 yılında toplam yaklaşık 28 milyar dolar olduğunu, hazır giyimde kilo ihracat fiyatının 16,2 USD, tekstilde ise 4,2 USD olduğunu, 1,28 USD olan ortalama

kilo başı ülke ihracatının tekstil ve hazır giyim ihracatı hariç tutulduğunda 1,08'e indiğini ifade etmiştir.

Fiyatların düşük seyrettiği yılın ertesinde pamuk üretiminin azaldığını, üretim azalınca fiyatların yeniden yükseldiğini, karlılık arttığı için ertesi yıl üretimin tekrar yükseldiğini, bunun da piyasada dengesizliğe neden olduğunu; çiftçinin zarar etmeyeceği, kendini güvende hissedeceği bir sisteme ihtiyaç duyulduğunu; destekler ve teşviklerin mümkün olduğunca esnek olması, sadece üretim miktarına değil kaliteyi de dikkate alarak verilmesi gerektiğini dile getirmiştir.

Özhamaratlı bugüne kadar pamuk konusunda ifade edilmemiş bir problem olmadığını, çözüm önerilerinin de sunulduğunu, ancak bu toplantının amacının düşüncelerimizi, önerilerimizi paydaş kurumlarla birlikte hep bir ağızdan güçlü bir şekilde dile getirmek olduğunu söylemiştir.

Hakan Güldağ katılımcılara, bütün yetkiler onlarda olsa, pamuk konusunda Türkiye'nin daha ileri gitmesi, sektörün gelişmesi, çitayı yükseltmek, sorunları aşmak için ne yapacaklarını, ilk üç kararlarının ne olacaklarını sormuştur.

Konuşmacıların dile getirdiği sorun ve çözüm önerileri 16 başlık altında toplanmıştır:

HATALAR VE SORUNLAR

1. Pamuğun Stratejik Ürün Kabul Edilmesi
2. Ekim Alanının Azalması
3. Düşük Kalite Sorunu
4. Ölçek Küçüklüğü ve İcar
5. Kooperatifleşme Eksikliği
6. Çiftçiyi Bilgilendirme İhtiyacı
7. Maliyet Yükselten Faktörler
8. Tohum Sorunu
9. Sulama Hataları
10. Hatalı İlaç Kullanımı
11. Hasat Sürecindeki Sorunlar
12. Depoculuk Sorunları
13. Çırçır Sürecindeki Sorunlar
14. Destek ve Teşviklerdeki Eksikler
15. GDO'suz Pamuk, İyi Pamuk, Markalaşma, Sürdürülebilirlik
16. Mevzuat ve Uygulama Sorunları

1- PAMUĞUN STRATEJİK ÜRÜN KABUL EDİLMESİ

Pamuk sadece pamuk değildir, çoklu bir olgudur. Yem sanayisi, gıda sanayisi, tekstil ve hazır giyim sektörleri, istihdam ve ihracat alanlarında kritik değere sahiptir.

Pamuk devlet nezdinde kendine daha iyi bir yer bulmalıdır. Kurumlar yetki ve sorumluluk sınırları ile kısıtlı kalmamalı, pamuğu bir ülke meselesi olarak gör-

melidirler. 180 milyar dolar ihracat yapan bir ülkede, 27,8 milyar dolar hazır giyim, konfeksiyon ihracatını yapan hazır giyim sektörünün hammaddesini temsil eden bir sektöre, herkesin daha özenli yaklaşması gerekmektedir.

Pamuk olgusu, arazi ve tohumdan başlayarak çırçır aşamasına kadar birinci aşama, çırçır ve sonrası ikinci aşama ol-

mak üzere iki aşamalı olarak yönetilmektedir. Bunun için dünyada yapılmış olan örnek uygulamalar Türkiye'ye özgü olarak adapte edilmelidir. Türkiye pamukta bir marka olmalıdır. Türkiye olarak dünyada en büyük marka olabileceğimiz alanlardan bir tanesi pamuktur.

Üretici açısından pamukla rekabet eden ürünlerin başında mısır gelmektedir. Mısır üreticisi yüzde 130 gümrük vergisi ile korunmaktadır. 50 bin hektar alanda yetiştirilebilecek mısır ithal edilirse, bedeli 110 milyon dolar iken, aynı alandaki pamuğun ithalatına ödenecek bedel 230 milyon dolardır. Pamuğun bu zafiyetinin desteklemeyle kapatılması gerekmektedir. Yapılması gereken ithal pamuğa vergi getirilmesi değil, yerli pamuğun desteklenmesidir. Pamuğun öncelikle stratejik ürün olarak kabul edilmesi gerekmektedir.

Dünyada kilosu 60 cent olan mısır, Türkiye'de korunmakta ve 1 dolara alınmaktadır. Pamuk ise dünya fiyatıyla aynıdır. Çiftçi burada pamuk ekerse dünya fiyatıyla eş rekabet etmekte, mısır ekerse dünya fiyatından daha pahalıya satabileceği bir ürünü ekmektedir. Girdi maliyetleri aynı iken, mısır satarsa ürünün değeri dünya fiyatının üstündedir. Bu, pamuk üreticisi için caydırıcıdır.

Şanlıurfa pamuğun merkezidir. Eskiden Çukurova olduğu gibi şimdi Urfa ve çev-

resi, pamuğun büyük ölçekte üretimini yapan illerimizdir. Şanlıurfa Türkiye'de üretilen pamuğun yarısını, dünyadaki pamuğun yüzde 5'ini üretmektedir.

Türkiye pamuğu petrol, enerji gibi bir hükümet politikası, stratejik bir ürün olarak değerlendirirse, ülkemize daha çok katma değeri olacaktır. Hâlâ ekilebilecek çok alan vardır. Dünyayla tekstil konusunda rekabet etmek için kesinlikle bunun devlet ve hükümet politikası olarak belirlenmesi gerekmektedir.

Dünyada planlayıcı ve uygulayıcı birimler bir yıl önceden planlama yapmaktadır. Türkiye'de de pamuğun stratejik bir ürün olarak kabul edilmesi, planlama ve uygulamanın yapılması gerekmektedir.

Pamuk üretimi yıldan yıla büyük dalgalanma göstermektedir. Daha önceleri 1 milyon 400 bin tonu bulmuş üretimimiz tüketimi de karşılarken bugün 800-900 bin tonlarda üretim yapılmaktadır. Bunun sebeplerinin Bakanlığımız tarafından iyi incelenmesi ve bir politika geliştirilmesi gerekmektedir.

Türkiye ülke olarak çok kaliteli pamuk üretmesine rağmen pamuğun kalitesini muhafaza edememektedir. Toplamasında ve işleminde sıkıntılar yaşanmaktadır. Bunun için pamuktaki çok başlılığa son vermek gerekmektedir. Pamuk, Tarım ve Orman Bakanlığının çalışma alanında yer almaktadır. Bakanlık bün-

yesinde pamuk için özel bir genel müdürlük kurulmalıdır. Pamuk ile ilgili her konu tek elden yürütülmelidir.

Türkiye’de pamuk diğer ürünlerle karşılaştırılırken sadece tarım ürünü olarak değerlendirilmektedir. Bu çok büyük bir hatadır. Pamuk tekstil ve hazır giyimin hammaddesidir. Bugün tekstil ve ha-

zır giyim sanayimizin yarattığı değer, çoğu da ihracat olmak üzere %50’si pamuktur. Sadece tarıma göre bakılıp, ürün karşılaştırmaları yapılmamalıdır. Mısır mı pamuk mu tartışması, pamuğu daha da değersizleştirmektedir. Pamuk bu anlamda Türkiye için rakipsiz bir üründür.

2- EKİM ALANLARININ AZALMASI

Dünyada bitkisel üretim alanlarının yüzde 1,5'ini pamuk oluştururken, Türkiye'de bitkisel üretim alanlarının yüzde 3,5'ini pamuk oluşturmaktadır. Bitkisel üretimden sağlanan üretim değerinin ise yüzde 11,5'ini pamuk oluşturmaktadır.

Türkiye pamuk verimliliğinde iyi bir noktadadır. Ancak 2020'de pamuk alanlarımızda %35 civarında düşüş beklenmektedir. İlk defa 1991-92'deki 400 bin hektarın altına düşme olasılığı ortaya çıkmıştır.

Özellikle bu sene münavebeden dolayı üretim kaybı yaşanacaktır. Çünkü

münavebede herkes için, her bölge için, her toprak yapısı için standart bir uygulama öngörülmektedir. Hâlbuki Türkiye'de hiç münavebeye girmemesi gereken pamuk ekim alanları vardır. Üretici 100 sene de pamuk ekse üretmeye devam etmelidir. Bu konuda uyarılar yapılmasına, bazı esneklikler istenmesine rağmen, Çiftçi Kayıt Sistemi'ne (ÇKS) göre 2019 yılındaki 590 bin hektarlık pamuk ekim alanının, 330 bin hektarı münavebeye girmektedir. Bu bir tehditir. Alanlar ister istemez daralacaktır. Bu konuda da karar alınması gerekmektedir.

3- DÜŞÜK KALİTE SORUNU

Türkiye üretim verimliliğinde başarılı bir ülkedir. Bu alanda dünyada ikinci sırada yer almaktadır. Ancak kalitede sıkıntılar yaşanmaktadır. Sanayicilere göre yerli pamuk kalitesinde bir sıkıntı olmamasına rağmen, yerli pamuk daha az tercih edilmektedir. Bunun sebepleri özellikle hasat ve hasat sonrası dönemde yapılan yanlışlar ve yaşanan sıkıntılardır.

Pamukta kalite hem çeşitten hem çevre koşullarından etkilenmektedir. Tek başına en kaliteli çeşit ekilse dahi yapılacak hatalar kalitesiz bir pamuk üretilmesine neden olabilir.

Bilindiği gibi dip uzunluğu, mukavemet, mikroner, yeknesaklık gibi birçok parametre elyaf kalitesini etkilemektedir. Bunların bir kısmı çeşitten, bir kısmı çevre koşullarından kaynaklanmaktadır. Örneğin lif uzunluğu ve mukavemet daha çok çeşitten kaynaklanmaktadır. Lif uzunluğunda çeşidin etkisi yüzde 80, çevre koşullarının etkisi yüzde 20 civarındadır. Diğer taraftan mikronerde çevrenin etkisi yüzde 59'a ulaşmaktadır. Ürün satın almalarında en önemli parametre olan renk hususunda çevrenin etkisi yüzde 79'dur. Yani yapıla-

bilecek hatalarla, satın almalardaki en önemli parametre olan rengin bozulma olasılığı vardır.

Üretici “ne üretirsem satırım” bilinciyle faaliyet gösteriyorsa ürün kalitesini artırmak mümkün değildir. “Ne üretirsem satırım” mantığı sektörü her şeyi devletten bekleme yoluna itmektedir. Bu durumda sektör mevzuat düzenlemeleri ile sorunlarına çözüm aramaya yönelmektedir. Oysa üretimde belirli standartların yakalanması gerekmektedir.

Maalesef iç piyasada Türk sanayicisine sunulan pamuğun işlenmiş hali ile Türkiye dışında satılması çok zordur. Örneğin bu kalitede pamuğun Çin’e satılması çok zordur. Diğer taraftan Türkiye olarak Hindistan pamuğunu almamız mümkün değildir. Mısır pamuğunda da problem çıkmaktadır. İçinde bitki parçası bulunduğu için, Tarım Bakanlığımız ithalatına müsaade etmemektedir. Türkiye’de satılan pamukların yüzde 90’a varan kısmında bitki parçası, çekirdek kırığı, rutubet gibi sorunlar vardır. Bunların büyük kısmı çirçir sürecinden kaynaklanmaktadır.

Örneğin örme kumaş üretiminde, sanayiciler, beyaz boyanacak kumaşta yerli pamuk kullanmaktan kaçınmakta; Amerikan pamuğunda bu sorunlar olmadığı için bu ürüne yönelmektedir. Bunun yerli üretici ve sanayiciye verdi-

ği maddi zararların ötesinde, yerli ürün tüketiminin azalması da söz konusu olmaktadır. Sanayici her zaman aynı kalitede ya da aynı şekilde pamuğu bulamadığı için beyaz kumaş üretiminde yerli üretim pamuk fazla tercih edilmemektedir. Amerika, pamuk üretiminde bu sorunu nasıl çözdüyse ve Amerika dünyadaki en büyük ihracatçı konumdaysa, bunun Türkiye’de nasıl uygulanabileceği araştırılmalı ve uygulanmalıdır.

Yunanistan ve ABD, pamukta ihracatçı ülkeler iken Türkiye ithalatçı ülkedir. Türkiye on sene önce Brezilya pamuğunu bilmezken, Brezilya kalitesini arttırdığı için, şu anda Türkiye’deki Amerikan pamuğunun muadili olarak on büyük hammadde kaynağımızdan biri haline gelmiştir.

4- ÖLÇEK KÜÇÜKLÜĞÜ VE İCAR SORUNU

Uluslararası Pamuk Danışmanları Komitesi verilerine göre Türkiye dünyada verimde ikinci sırada gelmektedir. Fakat Türkiye, maliyetlerde de ikinci sıradadır. Yani Çin'den sonra en pahalı pamuk üreten ülkedir. Bu nedenle net gelir sıralamasında sekizinciliğe düşmektedir. Bunun nedenlerinden biri sektörde ciddi bir ölçek sorunu olmasıdır.

Pamuk üretiminde kamuoyunda çok bilinmeyen bir gerçek, mal sahiplerinin yanında yüzde 50'ye yakın icarcı diye tabir edilen kiracıların varlığıdır. Ölçek küçüklüğünün yanında icarcı uygulaması da maliyetleri yukarı çekmektedir. 2014'te 502 kg ile rekor değere ulaşan kütlü pamuk verimi, 2019'da 460 kilograma gerilemiştir. Tarla sahibi üreticiler bile bu durumda zarar etmemek için ek

sermaye koyarken, icarcı ile çalışanların ek finansman ihtiyacı daha da artmaktadır. Bu durumda, sonraki yıl üretim azalmakta, bu ihracata yansımakta ve de ithalatın artmasına neden olmaktadır. Ürünün kaliteli olması için çiftçinin para kazanması gereklidir. Çiftçi para kazanırsa pamuk da kaliteli olacaktır. İşte bu nedenle Tarım ve Orman Bakanlığının bizzat sahaya inmesi gerekmektedir. Bu sorunlar ancak Bakanlığın çiftçiyle beraber olması ile çözülebilecektir. Pamukta sözleşmeli üretim modeline geçilmelidir. Ayrıca her yerde pamuk üretimi yapılmamalıdır. Havza modeli çok önemli bir modeldir. Yabancı tohum firmaları, Ege Bölgesi'nde Bakırçay Havzası'nın içerisinde tohum üretimi yapıyorsa, bütün paydaşlar oturup bunu düşünmelidir.

5- KOOPERATİFLEŞME EKSİKLİĞİ

Türkiye'de 3 pamuk birliği bulunmaktadır: TARIŞ, Çukobirlik ve Antbirlik. Antbirlik'in nüfuz ettiği alan 5000-6000 hektar iken diğer bölgelerde TARIŞ ve Çukobirlik çok etkindir. Bunların elinde atıl kapasite vardır. Pamukla ilgili kooperatifçiliğin geliştirilmesi; bu atıl kapasitenin hayata geçirilmesi gerekmektedir.

Prim tebliğinde, lisanslı depolara konan mallardan üretilen Elektronik Ürün Senetlerinin (ELÜS) üretici açısından değerli bir prim evrakı olarak kabulü gerçekleşmiştir. Ancak üreticiler, bilhassa küçük üreticiler bugün için lisanslı depoya ürünlerini koyma imkânına sahip değildir. Ama üreticilerin zaten ortak oldukları TARIŞ, Çukobir-

lik, Antbirlık gibi üretici birlikleri vardır. Üreticiler pamuklarının bir kısmını bu kooperatiflere, bir kısmını tüccarlara götürmektedir. Kooperatifler ürettikleri lif pamuğu lisanslı depolara koymak istediklerinde üreticinin elde ettiği bu desteklemelerden aynı şekilde yararlanamamaktadır. Bu konudaki çalışmalar sonucunda bir Cumhurbaşkanlığı kararnamesi yayınlanmıştır. Ancak o

düzenlemede de tarım kredi koöperatifleri, kırsal kalkınma kooperatifleri gibi pamukla ilişkisi olmayan kurumlara yer verilmiştir. Düzenlemede pamuk birlikleri ibaresi geçmemektedir. Tarım ve Orman Bakanlığımız bu birliklerin Ticaret Bakanlığına bağlı olduğunu ifade etmektedir. İşte bu nedenle pamuğun tek elden yönetilmesi konusu yine gündeme gelmektedir.

6- ÇİFTÇİYİ BİLGİLENDİRME İHTİYACI

2018'de Türkiye'nin dekar başına maliyeti 266 dolardır. Avustralya'nın maliyeti 259 dolardır. Yani maliyetlerimiz yakındır. Ancak Türkiye'nin net geliri 66 dolar iken, Avustralya'nın 300 dolardır. Brüt marj Türkiye'nin 332 dolar, Avustralya'nın 559 dolardır. 2018'de Türkiye'deki çiftçinin libre başına eline geçen 75 cent iken, Avustralya'da bu 135 centtir.

Çiftçinin hatası verim odaklı pamuk yetiştirmeye çalışmasıdır. Çiftçilerimiz hiçbir şekilde girdi kullanmaktan kaçınmamaktadır ve kendilerini yüksek verime odaklamışlardır. Bu aslında bir yanılıdır.

Türkiye'deki eksikliklerden biri de pa-

muk tarımının yönetilememesidir. Ne yazık ki ülkemizde genel olarak ve batıdan doğuya gidildikçe dramatik olarak artan şekilde yönetim sorunu vardır. Örneğin Diyarbakır'da 5-6 bin dönüm pamuk eken ailede, baba sulama yapmakta, oğlu defoliant atmaktadır. Biri

bitkiyi öldürmeye çalışırken, diğeri biraz daha fazla pamuk istemektedir.

Pamuk üretiminde çeşidin de önemi büyüktür.

Her çeşidin her yerde ekilmesi mümkün değildir. Örneğin Boğuk isimli pamuk çeşidi Ege Bölgesi'nde ekilince tarla bembeyaz olurken, Diyarbakır'da ekilince tarla yemyeşil olmaktadır. Karmen çeşidi yıllarca Ege pamuğunun kalitesini

yükseltmiştir. Hangi bölgemizde hangi tür pamuk yetiştirilebileceğinin belirlenmesi gerekir. Bunu kompanse edecek en önemli kuruluş da formenliktir.

Formenler, tarımın en ince detayını bilen uzman kişilerdir. Bunları daha aktif kullanmak gerekmektedir. Adana'da sulu tarıma 1950'de geçilmiştir. O yıllarda formenler çiftçileri eğiterek tüm sürece eşlik etmiştir. Günümüzde ziraat mühendislerini köyde istihdam etmek mümkün değildir. Bu sorunu çözmek için yerine göre adam bulmak gerekir.

Çeşit çok önemlidir. Ama bir o kadar önemli olan şey çiftçinin çeşit konusunda eğitilmesidir. Çin'den gelen bir ürünün birçok farklı dilde kullanım kılavuzu olurken, çiftçiye aldığı pamuğun nasıl yetiştirileceği hakkında yeterli bilgi verilmemektedir.

Tarım Bakanlığı çiftçiyi bilgilendirme çalışmaları yapmalıdır. Uzmanlar davet edilmeli, üretim yapılan her yerde ekimden önce 4-5 defa toplantılar yapılmalıdır. Bu konuda üreticilerin, deponcuların, çırçırıcıların, tüccarların katılımı mutlaka sağlanmalıdır.

Üreticilerimizin maliyetini düşürmek için, Tarım ve Orman Bakanlığının bünyesindeki ziraat mühendislerinin eğitim sürecine bizzat katılması gereklidir. Su kullanımını kontrollü hale getirmek, gübre

kullanımını doğru yönetmek ve ilaç uygulamasında aşırı dozu ve önlem ilacı uygulamalarını azaltmak amacıyla sürekli eğitim gerekmektedir.

Tarımın doğaya çok büyük etkisi vardır. Pamuk üretiminde olsun, diğer tarımsal ürünlerde olsun tarımsal üretimin doğaya zararlı etkisini azaltmak gerekmektedir. Tarım bir bilgi işidir. Bugüne kadar bizim çiftçimiz geleneksel bilgiye dayanmış durumdadır ama artık bu geleneksel bilgi yeterli değildir. Bu nedenle formen sistemi doğal hayatın korunması için de önem arz etmektedir. İyi Pamuk Projesi kapsamında çiftçilere yüz yüze eğitim verilmektedir. Ancak bunun bütün ülke çapında yaygınlaşması gerekmektedir.

2018'den bu yana çiftçi eğitimleri veren Doğal Hayatı Koruma Derneği'nin deneyimlerine göre, çiftçiye sözlü olarak bilgi verip geri dönüş beklemek mümkün değildir. Bizzat işin nasıl yapılması gerektiği konusunda destek olunmalıdır. Çiftçiye deneme sahaları kurmak, onlarla birlikte ortak veriler yürütmek ve sonuçlarını beraberce görmek, süreci birlikte takip etmek gerekmektedir.

Çiftçiler arasında bilindiğinin aksine, pestisit bir ilaç değil, zehirdir. Ancak çiftçilerin büyük kısmı bunu ilaç olarak görmektedir. İlaç şirketleri ziraat mühendislerini bir satış temsilcisi gibi işe

almakta ve çiftçilere danışmanlık adı altında çok ciddi ürünün gereksiz satışına sebep olmaktadır. Bu mühendislerin işleri gereği görevleri ilaç satmaktır. Performansları, ne kadar çok ilaç satıldığı ile ölçülmektedir. Ne kadar ilaç satarsa o kadar başarılı kabul edilmektedirler. Bu da ilaç tüketiminin gereksiz yere yükselmesine neden olmaktadır.

Dolayısıyla çiftçilere sadece eğitim ver-

meyip onlarla birlikte topluca bir bilinçlendirme çalışmasını sahada birebir aktif olarak arazide yürütmeye ihtiyaç vardır. Örneğin Söke'de, içinde hem markaların hem STK'ların olduğu, Sulama Birliği'nin, Ziraat Odalarının olduğu bir su koruyuculuğu ortak hareketi çalışması yapılmaktadır.

7- MALİYET YÜKSELTEN FAKTÖRLER

Önceki yıllarda gübrede fiyat kontrolü olmasına rağmen artık böyle bir kontrol yoktur. Bakanlıkça tarım ilaçları ve mineral gübreler için etkin madde içeriği esasına dayalı tavan fiyatlar belirlenmeli ve bu fiyatlar belirli aralıklarla güncellenerek denetlenmelidir.

Tarımsal üretim girdilerinin KDV oranları düşürülmelidir. Türkiye'deki üreticiler dünyanın en pahalı mazotlarından birini kullanmaktadır. Mazotun ÖTV'si ve KDV'si üreticiler için kaldırılmalıdır. Çiftçinin girdi kalemlerinden en büyüklerinden bir tanesi elektriktir. Elektrikğin top-

lam maliyetteki payı şu anda yüzde 15'in üzerindedir. Buna bir an önce önlem alınması gerekmektedir. Kanalla sulanan çiftçilerimiz için bu yük daha hafif olmasına rağmen elektrikle sulama yapan çiftçilerde büyük bir maliyet kalemidir.

Özellikle ilaçlamada yüksek kapasiteli, modern teknoloji ürünü makine ve ekipmanlardan küçük büyük bütün çiftçilerin yararlanmasını sağlanmalı, bu amaçla pahalı ve kullanımı bilgi ve deneyim gerektiren bu araçların, makinalı hasat örneğindeki benzer şekilde, çiftçi örgütleri ve müteahhitler aracılığıyla ortaklaşa kullanımını teşvik edilmelidir.

Makinalı pamuk hasadı, ilaçlama ve müteahhitlik hizmeti bedellerinde uygulanmakta olan KDV oranı %1'e indirilmelidir.

Pamuk hasat makinaları ithalatında 5

yaş sınırlaması 10 yaşa yükseltilmeli ya da AB uygulamasına geçilmelidir.

Zirai ilaçların ve gübrelerin kullanılmasına yönelik eğitim ve yayım çalışmaları yaygınlaştırılmalıdır.

Maliyetin kontrol altına alınması, doğal afet risklerinin azaltılması ve tarla veriminin artırılması amacıyla temel meteorolojik veriler Ziraat Odaları ile paylaşılmalı ve bu verilerin üreticiye ulaştırılması sağlanmalıdır.

Toprak neminin, sıcaklığının ölçülmesi, PH metre kullanımı gibi basit dijital aletlerin çiftçiler tarafından kullanılması teşvik edilmelidir.

Aşırı gübrelemenin engellenmesi amacıyla toprak laboratuvarları etkin şekilde kullanılmalı, laboratuvarların analiz sonuçları denetlenerek laboratuvarlara olan güven arttırılmalıdır.

Toprakların organik madde miktarını arttıracak uygulamalar teşvik edilmeli ve pilot projelerle ve araştırma ve yaygınlaştırma çalışmalarıyla desteklenmelidir. Sentetik gübreye alternatif yöntemlerin (hayvansal üretim kaynaklı gübre, yeşil gübreleme, organik gübre) kullanılabilirliği için gerekli altyapı ve eğitim desteği verilmelidir.

Zirai ilaçlara alternatif uygulamaların teşviki hem pilot projelerle hem araştırma ve yayım çalışmalarıyla desteklenmelidir.

Akaryakıt maliyetinin düşürülmesi ve toprak sağlığının artırılması için öncelikle “Azaltılmış Toprak İşleme” ve “Doğrudan Ekim” teknikleri yaygınlaştırılmalıdır. Yanlış sulama nedeniyle tuzlanma, erozyon ve verim kayıplarının önlenmesi için modern sulama yöntemleri yaygınlaştırılmalı ve gerekli altyapı yatırımları teşvik edilmelidir. Bu durumu destekler

biçimde optimal su kullanımı için arazi düzeyinde eğitimler düzenlenmelidir.

Maliyetin yanı sıra ürün kalitesini de olumsuz etkileyen bilinçsiz, zamansız ve yanlış hasat kimyasalları kullanımını engellemek için eğitimler düzenlenmelidir.

İlaç ve gübre bayilerinin kurgusal (spekülatif) eylem ve söylemleri, ayrıca bilerek ya da bilmeyerek çiftçileri yanlış yönlendirmeleri aşırı girdi tüketimine yol açan bir diğer önemli etken olarak dikkat çekmektedir. Bunu önlemek üzere, ilaç ve bayilerinin etkinliği sınırlandırılmalı, ilaçlama kararları uzman danışmanlarca reçetelendirilmeli, ilaç bayileri denetimleri artırılmalıdır. Tarım ilaçları satışı barkod sistemine göre yapılmalı, çiftçiler ruhsatlı ilaçları T.C. Kimlik No ile ve ÇKS'deki ürünlerine göre alabilmeli ve zirai ilaçlar eczanelerdeki gibi izlenebilmelidir.

8- TOHUM SORUNLARI

Her tohum firmasının, kaliteyi öne çıkartan çeşitleri geliştirmesi gerekmektedir. Yani verim parametresi yanında, kalite parametreleri yüksek çeşitlerin geliştirilip çiftçiye sunulması gerekmektedir.

Firmalar tohum çeşitleri geliştirdiği zaman Tarım ve Orman Bakanlığına

vermekte, Tohum Teşhis Sertifikasyon Müdürlüğü bunları tescil etmektedir. Verilen tohumun kalitesi vasat olmasına rağmen, verimi iyi ise tohum onaylanmaktadır. Verim parametresi yanında kalite parametresi daha fazla dikkate alınmalıdır.

Yani bir çeşidin kalitesi düşükse verimi iyi olsa dahi tescil edilmemelidir. Yerli tohumculuğumuzun teşvik edil-

mesi ve desteklenmesi gerekmektedir. Çünkü yerli pamuk tohumculuğu sayesinde yüksek verim sağlanabilmektedir.

9- SULAMA SORUNU

Pamuk bol su isteyen bir bitki değildir. Türkiye’de üreticilerin büyük kısmında sulama konusunda savurganlık ve bilgisizlik vardır. Gerekemediği hâlde pamuğa, çevre üreticilerden gördüğü için su veren üreticilerimiz vardır. Hâlbuki pamuk ihtiyacına göre sulandığı zaman başarılı olan bir bitkidir.

Pamukta ve mısırdaki vahşi sulamanın tümüyle yasaklanması, yasaklanırken de modern sulamanın faizsiz desteklenmesi gerekmektedir.

Yunanistan’daki Larissa bölgesi ile bizdeki Ege Bölgesi ve Diyarbakır aynı enlemedir. Yunanistan’daki üreticiler Ağustos’un sonunda sulamayı keserken Türkiye’de hasat vaktine kadar sulama yapan üreticiler görülebilmektedir. Çok fazla su, çok fazla verim demek değildir. Bitkinin bir fizyolojik ölümü vardır. Ona müsaade edilmesi gerekir. Bitki ölmeye başladığında suyun kesilmesi gerekir.

10- HATALI İLAÇ KULLANIMI

Ürün kalitesini ve rengini pek çok faktör etkilemektedir. Bunlardan biri de defoliantların yanlış kullanımudur. Özellikle zararlı böceklerin neden olduğu sorunlar ve hasada yardımcı kimyasalların ne şekilde kullanıldığı ülkemizde kaliteyi ve rengi olumsuz etkilemektedir. Yaprak döktürme işleminde yanlış ilaç tercih edilebilmektedir. Zaman zaman maliyet kaygısı ile ucuz ilaç seçilmektedir. Ucuz ilaç kullanılıp, yaprakların bitki üzerinde kurutulması, çeper oranının yükselmesine neden olmaktadır.

Zaman zaman ilaç dozlarında da hata yapılmaktadır. Böcek ilacı kullanımında dozu artırmak sıklıkla tercih edilen bir yoldur. Ancak bu, maliyet artışı dışında başka sorunlara da neden olmaktadır. Bunlardan biri bitkinin kurumasıdır. Desikant yani kurutucu etki yapan aşırı doz kullanımı, yaprağın bitki üzerinde asılı kalmasına neden olmakta, bu da çeper oranını yükseltmektedir.

Defolyant kullanımında yapılan diğer ha-

talar, karışımın ayarlanamaması ve zamanlamadır. Maalesef bazı hallerde hiç defoliant kullanmadan yeşil tarlaya toplama makinası sokulduğu olmaktadır. Bu hiç de az olmayan oranda görülen bir uygulamadır. Sonuçta çeper oranı yükselmekte, lifler yeşile dönmektedir.

Zirai ilaçlara alternatif uygulamaların teşviki, hem pilot projelerle hem araştırma ve yayım çalışmalarıyla desteklenmelidir. Tarım ilaçları satışı barkod sistemine göre yapılmalı, çiftçiler ruhsatlı ilaçları T.C. Kimlik No ile ve Çiftçi Kayıt Sistemindeki (ÇKS) ürünlerine göre alabilmeli ve zirai ilaçlar eczanelerdeki gibi izlenebilmelidir.

Sentetik gübreye alternatif yöntemlerin (hayvansal üretim kaynaklı gübre, yeşil gübreleme, organik gübre) kullanılabilirliği için gerekli altyapı ve eğitim desteği verilmelidir.

Şu anda Türkiye’de yetersiz bir zirai mücadele sistemi uygulanmaktadır. Koruyucu mücadele denilen “ilaç atayım bö-

cek gelmesin!” mantığı tamamen yanlış bir algıdır. Zararlı böceklerle mücadelede böyle bir yöntem yoktur. Böcek çıkıp belli bir yoğunluğa ulaştığı taktirde, gerekiyorsa ilaçla mücadele yapılmalıdır. Bu şekilde ilaç kullanıldığı zaman, böcekler ilaçlara karşı çok hızlı direnç kazanma yeteneğine sahip olmaktadır. Bu durumda birçok ilacın devre dışı kalması gibi daha büyük bir sorun ortaya çıkmaktadır. Türkiye’de son yıllarda yaşadığımız önemli bir sorun da budur. Zamansız, gereksiz ya da aşırı dozda ilaç kullanımı, aynı insan sağlığındaki hatalı antibiyotik kullanımı gibi sorunlara neden olmaktadır.

Bilindiği üzere beyazsinek, afit, gezo, zenk ve yaprak biti gibi böcekler, son yıllarda büyük salgınlar şeklinde yayılmaktadır. Böceklerin direnç kazanması nedeniyle, sadece yaprak bitine karşı, Aydın’da (Koçarlı), Hatay’da, Kahramanmaraş’ta, 10 farklı ilaçlama yapan bölge vardır.

Gereksiz ve aşırı ilaçlama yapışkanlık sorununa neden olmakta, kaliteyi düşürmekte, çirçirleme faaliyetini zorlaştırmaktadır. Entegre zararlı yönetim anlayışını tekrar etkin hale getirmek gerekmektedir.

Sulamadan gübrelemeye, kimyasal mücadeleye kadar sürece entegre yaklaşılmalıdır. Yunanistan bu alanda iyi ör-

neklerden biridir. Yunanistan’da çoğu bölgelerde defoliant kullanılmamaktadır. Defoliant kullanılmamasına rağmen, Türkiye’deki sanayiciler oradan temiz pamuk ithal etmektedir. Tarım Bakanlığımızın bu konuda daha aktif çalışmalar yapması gerekmektedir. Tarım ilaçlarının tavan ve taban fiyatları bakanlık bünyesinde belirlenmeli ve belli periyotlarda güncellenmelidir.

Önemli başka bir konu da ilaçların etkili madde konusudur. Yanlış kullanım nedeniyle böcekler bu ilaçlara karşı direnç kazanmaktadır. Zararlı probleminin çözülememesi konusunda şu örnek dikkat çekicidir. Yeşil kurt isminde her yerde sorun olan bir zararlı vardır. Özbekistan’da da aynı sorun vardır. Bir dönüm başına bin larva görülürse mücadeleye başlanması gerekmektedir. Ancak ziraat mühendisleri, kullanım eşiği bin iken, 5-6 tane larva görülünce ilaç kullanımını önermeye başlamaktadır. Yani mühendislerin de eğitim ihtiyacı vardır.

Devletin, özel sektörün ve STK’ların içinde olduğu bir denetim mekanizmasının oluşturulması gerekmektedir. Pamuğu sadece özel sektöre bırakmak da doğru değildir. Her bölgede ilaçlamanın denetleneceği İl Tarım ve Orman Müdürlüğü’nün, STK’ların, ziraat mühendislerinin, özel sektörün de içinde olduğu komisyonlar oluşturulmalıdır.

11- HASAT SÜRECİNDEKİ SORUNLAR

Tarım Bakanlığı, buğday biçerdöverlerinde operatör belgesi talep etmektedir. Ancak pamuk toplama makinalarında böyle bir belge zorunluluğu yoktur. Mutlaka bunun disipline edilmesi gerekmektedir. Tarım Bakanlığı bünyesindeki Tarımsal Yayım ve Eğitim Merkezleri (TAYEM) vasıtasıyla belge verilmesine rağmen, sahada bunun uygulama ve kontrolünde sorunlar bulunmaktadır.

Türkiye’de üretilen pamukta, özellikle Urfa bölgesinde, en büyük hata hasat sürecinde yapılmaktadır. Hasat bölümü terbiye edildiği zaman, üretimdeki hataların büyük kısmı çözülmüş olacaktır.

Toprak neminin, sıcaklığının ölçülmesi, PH metre kullanımı gibi basit dijital aletlerin çiftçiler tarafından kullanılması teşvik edilmelidir.

Pamuk hasadını sınırlayan etken havanın nispi nemidir; Kural olarak havanın nispi nemi %70’in üzerine çıktığında, elle veya makine ile hasat önerilmez. (Tohumluk hasadında bu sınır değer %55’e kadar düşer; çünkü bu durumda çiğit nemi %10 değerini aşmaya başlamış demektir.) Havanın nispi nemi %70’in altında ve çiğ yoksa, gündüz ya da gece farkı gözetilmeksizin hasat yapılabilir. ABD ve Aydın ilimizdeki uygulama bu esasa göre yapılmaktadır. Do-

layısı ile yüksek nemli hava şartlarında pamuğun toplanmamasını sağlayacak önlemler alınmalıdır.

Modern pamuk tarımı yapılan ülkelerde devlet süreci uzaktan kontrol etmekte, toplama makinaları hareket halindeyse ceza kesilmektedir. Türkiye’de de bu sisteme geçişi öngören pilot uygulamalar yapılmaktadır. Mesela Aydın’da Valiliğin çıkardığı kararnameyle hasat makinelerine çip takılıp, uydudan izlenmekte, nem yüksek olduğu zaman makinalar çiplerle kilitlenmekte, hasada engel olunmakta, ancak yağmur gelecekse müsaade edilmektedir. Uygulamada çiftçiye kesilen hiçbir ceza bulunmamaktadır. Çiftçilerimiz o cihazları ekarte edip gece toplamaya devam etmekte ve sabah olduğunda kamyonlara koyup çırçıra göndermektedir. Makinalı Pamuk Hasadı yönetmeliği Aydın’daki pilot uygulamadan elde edilen deneyim ışığında güncellenerek diğer pamuk bölgelerini de kapsayacak şekilde uygulanmalıdır. Ayrıca, kapsamlı bir eğitim ve yayım projesi hazırlanıp uygulanmalı, bu bağlamda hasat döneminde ulusal ve yerel TV kanallarında yayınlanacak kamu spotları, sokak tanıtımları vb. araçlarla desteklenen bir kampanya düzenlenmelidir.

Türkiye’de pamuk hasadı %80 oranında makine ile yapılmakta olup, daha çok elle hasattan kaynaklanan kontaminasyon (Yabancı Madde Bulaşması) sorunu makinalı hasatta büyük ölçüde azalmıştır. Buna rağmen taşıma, depo-

lama ve çırçırılama süreçleri sırasında olan yabancı madde bulaşması üzerinde önemle durulması gereken bir zafiyet ögesidir.

Çiftçilerimizin topladıkları pamuğu koydukları çuvallar da önemli bir sorundur.

Üreticiler jüt çuvalar kullanmaktadır. Jüt çuval kullanımının sebebi fiyatının düşük olmasıdır. Jüt çuvalın tanesi 50 kuruş iken, pamuk çuvalın tanesi 13 liradır. Yani balya başına 12,5 lira çiftçiye ek bir maliyet getirmektedir. Çiftçi pamuğu jüt çuvalara koymasının neye mal olacağını bilmesine rağmen bunu kullanmaktadır. Bu noktada çırçırıcılara da sorumluluk verilmesi gerekir. Çırçırıcılar malı alırken, kendisine jüt çuval içerisinde gelmiş olup olmadığına, gece toplanmış olup olmadığına bakıp farklı bir uygulama yapmaktaki, farklı fiyat ödememektedir. Temiz toplama komisyonu kurularak, güvenlik güçleri ve valilik ile beraber bu sorunları aşmak gerekmektedir.

Tarladaki üreticiler, jüt çuvalarla sevkiyat yaptırırlarsa 64 bin lira civarında cezaya

tabi olmasına rağmen bunun uygulanması konusunda sorunlar, eksiklikler vardır. Diğer yandan tarla temizliği de önem arz etmektedir. Çünkü atılan gübrelere hepsi sentetik polyester elyaftan çuvalda alınmakta, bunlar parçalanıp tarlaya atılmaktadır. Atılan çuval, hasat makinesi tarlaya girdiğinde ürünle karışmaktadır. Polyester gübre çuvallarının yasaklanması bir çare olarak düşünülebilir. Tabii çiftçinin eğitimsizliği bunun öncesindeki daha önemli bir sorundur.

Pamuk hasat makinaları ithalatında 5 yaş sınırlaması, 10 yaşa yükseltilmeli ya da AB uygulamasına geçilmelidir.

Makinalı pamuk hasadı, ilaçlama ve müteahhitlik hizmeti bedellerinde uygulanmakta olan KDV oranı %1'e indirilmelidir.

12- DEPOCULUK SORUNLARI

İçerisinde pamuğun kontaminasyonuna neden olacak, pamuk bitkisi üzerinden gelen madde dışında bir madde olmadığı sürece, her kalitede malın bir alıcısı vardır. Her kalitede pamuk da piyasaya çıktığı zaman değerini bulur. Fakat depolama şartları, tasnif süreci çok sıkıntılı ilerlemektedir. Ehil olmayan insanlar belli metrekaresinde, her kalitede pamuğu aynı depoya koymaktadır. Alıcıların tek balya siste-

mi üzerinde direktmesinin ve yurtdışına yönelmesinin sebebi budur. Çırçırılarda malın tasnifi doğru şekilde, doğru tarihlerde yapılırsa bu sıkıntılar ortadan kalkacaktır.

Emanet sisteminin acilen kaldırılması gerekmektedir. Pamuk üretim sahalarındaki emanet sistemi, ticaretin de kalitenin de altına dinamit koyan büyük bir unsurdur.

İthalat yapıldığı ve çırçırılar üreticinin

elinden malı almak için yarıştığı sürece emanet sistemini de düzeltmek mümkün değildir.

Meslek yüksekokullarında pamuk eksperliği bölümünün olmaması nedeniyle sektör bu işi kendisi yapmaktadır. Sektörün gerek tarlada, gerek depolarda gerek çırçırda çalışmak üzere pamuk eksperliğine ihtiyacı vardır. Böylece hem eskisi gibi devlet kontrolü sağlanmış olacak, hem istihdam yaratılacak, hem de kalite artacaktır.

Lisanslı depoculuk sayesinde iplik üreticileri, aldığı malın ne olduğunu ve hangi standartta olduğunu rahatlıkla bilecektir. Ege Bölgesi'nde Elidaş isimli bir lisanslı depoculuk girişimi bulunmaktadır. 2011 yılında başlayan yatırım 2014 yılında tam kapasiteyle çalışmaya başlamıştır. Üretici ürününü lisanslı depoya koymak istemektedir. Çünkü lisanslı depoculuk, arz sırasındaki suni fiyat dalgalanmalarından üreticiyi korumaktadır. Üreticiye ek kaynak yaratmakta, tekstilciye on iki ay bu malı alma şansı tanımaktadır.

Şimdi bu projenin son ayağı olan Türkiye Ürün İhtisas Borsası (TÜRİB) kurulmuştur ve deneme alışverişleri yapılmaktadır. Böylece ürünün hedge edilmesi, sigortalanması imkanı gelmektedir. Borsada pamuk varantları işlem görmeye başlamak üzeredir.

Bu özellikle tekstilci için önemli bir adımdır. New York'taki Cent/libre işlemlere

bağlı olarak bizde TL/Kg bazlı işlemler yapılabilecektir. Böylece tekstilci ve pamuk tüccarı, 6 ay sonrası için kendilerini sigortalama şansını bulabilecektir.

Pamuk sezonu başında fiyat 3.100-3.200 lira iken Aralık'ta, çiftçinin elinde pamuk kalmadığında 4 bin lira civarındadır. Bu nedenle lisanslı depoculuğun devlet tarafından acilen yaygınlaştırılması ya da özel sektör tarafından yapılmasının desteklenmesi gerekmektedir. Üreticiler gelip ürününü emanet depoya bırakmalı, ardından faizsiz kredisini kullanabilmelidir. Bu durumda çiftçi de para kazanmış olacaktır.

Lisanslı Depo Destekleme yönetmeliğinde acilen yapılacak bir değişiklikle müstahsil makbuzlarının yanı sıra lisanslı depolara ait elektronik ürün senetleri (ELÜS) de "desteklemeye esas belge" sayılmalıdır. ELÜS'ler üzerinden kütlü pamuk destekleme miktarının hesabında, ilgili ticaret borsasınca yayınlanan "Sezon Ortalaması Çırçır Randımanı" değeri esas alınmalıdır.

Mevcut uygulamada, çırçır işletmeleri lisanslı depoculuk desteklerinden yararlandırılmamaktadır. Çırçır işletmelerine analiz desteği verilerek bunların da sisteme katılmaları ve bunlar sayesinde lisanslı depoculuk hizmetine erişemeyen küçük çiftçilerin dolaylı olarak sistemden yararlanmaları sağlanmalıdır.

13- ÇIRÇIR SÜRECİNDEKİ SORUNLAR

Pamuk üretiminde kalitenin korunması açısından çirçir en kritik işlemdir. Çirçir sanayilerinde bunu çok mükemmel yapan işletmelerimiz olmasına rağmen; tamamen başıbozuk düzende yapan işletmeler de vardır ve bunlar yeterince denetlenmemektedir.

Çirçirlerde ne yazık ki bir standart yoktur. Her çirçir fabrikası kurutma ve temizleme yapmamaktadır. Bir standart oluşturulup bunun kontrol edilmesi gerekmektedir. Ürün güvenliği ve denetimiyle ilgili Tarım ve Orman Bakanlığının pamukların kontrolüne dair tebliği ve Ticaret Bakanlığı'nın uhdesinde olan pamukların standardizasyona ilişkin tebliğinin daha etkin ve koordinasyon içinde kullanılması gerekmektedir. Çirçirlerin denetimi bu tebliğlerin uygulanmasına bağlıdır. Denetmenlerin bu fabrikaları düzenli olarak ziyaret etmesi, işleyişi, makinelerin çalışma düzenini, kurutmanın olup olmadığını, şiflemeleri ve denetime sunulan partileri daha iyi kontrol etmesi gerekmektedir.

Urfa'da 500-1.000 civarında çiftçi ve 200 civarında çirçir fabrikası vardır. 200 tane çirçir fabrikasını kontrol etmek çok zor değildir. Kötü pamuğu

iyi pamuğa karıştırmadan, onun kalitesine herhangi bir zarar vermeden ayıran fabrikalarımız bulunmaktadır.

Afara pamuğun içerisinde yaprak da, elyaf da bulunmaktadır. İşini iyi yapan çirçir tesisleri elyafın toplamına bakmaktadır. Çünkü bir balyada problem olduğunda tonlarca ürün bozulmaktadır. O, kumaşa döndüğünde başka ilaveler de yapıldığı için sorun bir o kadar daha büyümektedir. Yani bir balya pamuktaki sorun kimi zaman 200 bin dolarlık nihai ürünün bozuk olmasına neden olabilmektedir.

Sezon boyunca ve sezon sonunda üretilen ve denetlenen pamuk balya kayıtları ile üretim sonuçları karşılaştırılarak ilan edilmelidir.

Çirçir işletmeleri donanım olarak günümüz ihtiyaçlarına uygun hale getirilmelidir. Mevzuatta bu konuda hükümler vardır. Ancak uygulamada eksik hata ve suiistimaller devam etmektedir.

Yabancı madde ayırıcısının, çirçir fabrikalarına monte edilmesi gerekmektedir. Yani iki kere kontrolden geçmiş, elimine edilmiş bir pamuk ile daha temiz daha beyaz pamuk mümkün olabilir. Bu Amerikan veya İran pamuğunun ithalatını da azaltır.

Daha önce elle toplanan pamuk, son on-onbeş yıldır makine ile toplanmaya başlamıştır. Makinalı hasada geçince hasat makinaları satın alınmıştır. Ancak onu işleyen çırçır işletmelerinde rehabilitasyon eksikliği vardır. Tesislerin tam kapasite raporu olmasına rağmen kapasite kontrolü yapılmamaktadır. Çırçır makine grubunun gelen pamuğu işlemeye yeterli olup olmadığı kontrol edilmemektedir.

Çırçır fabrikaları kapalı alan, makine sayısı ve metreküp hesabına göre denetlenmelidir. Örneğin, 8 milyon kapasitesi olan tesise, 20 milyon ürün gelirse bu hem üreticiye hem sanayiciye, hem de ülke çıkarlarına zarar vermektedir. Yani burada çırçır için makine ve kullanım sahası baz alınarak kapasite kullanım oranı belirlenmelidir.

Çırçırdan çıkan pamuğun, kalitesinin, standardının ne olduğu hem çok güvenilir, hem de çok açıklayıcı ve net olmalıdır. İplik üreticileri bu pamukları alırken ne aldığını bilmelidir. Aldıkları pamukta belirtilen değerlerden farklı pamuklar çıkabilmektedir. Bu da nihai üründe 200-300 bin dolar zarara mal olabilmektedir.

Çırçırdaki bir günlük maliyet ile iplik fabrikasındaki bir günlük maliyet arasında büyük fark vardır. Çırçırdan ne

kadar temiz, kontaminasyonsuz ürün alırsanız işletme verimliliğiniz de o kadar artacaktır.

Piyasada “beyaz garantili” uygulaması hayata geçmeye başlamıştır. Üretici tarla temizliği yaptırdıktan sonra toplanan ürün ayrı depolarda tutulmakta, çırçır fabrikasında başka mallarla karıştırılmadan ürün işlenmektedir. Bu uygulamaların yaygınlaşması faydalı olacaktır.

Kirli pamukta, yanlış yapan çiftçiye, sanayiciye yasal yaptırım uygulanmaktadır. Valilik, Ticaret Odaları ve diğer paydaşların ortak çalışmaları gerekmektedir. Çiftçilere de bu temizlik ve kalite konusunda bazı yaptırımlar uygulanması gerekmektedir.

Çırçır işletmesinin sahip olması gereken asgari kapalı ve açık alan büyüklükleri bildirilmelidir.

Günlük işleme kapasitesi ile uyumlu depo sayısı ve büyüklüğü koşulu aranmalıdır.

Kapasiteye göre çalıştırılması zorunlu çırçır ustası ve pamuk ustası sayıları belirlenmelidir.

Yangın risklerine karşı alınacak önlemler listesi oluşturularak, işletme içerisinde bulunması gereken yangın tüpü adedi ve büyüklükleri, köpük makinası sayısı, su tankı adedi ve

büyüklüğü, yer üstü hidrant adedi ve büyüklüğü belirlenmeli; yağmur-lama sistemleri, jeneratör vb. ekipmanları bulundurma zorunluluğu getirilmelidir.

Üreticilerin karşı karşıya kaldıkları bir

diğer sorun da, kütlü pamuklarını lif haline getirmek için aldıkları çırçır-lama hizmetinin %18 KDV'ye tabi olmasıdır. Bu sorunun çözümü için çırçır-lama hizmetinde KDV oranı %1'e düşürülmelidir.

14- DESTEK VE TEŞVİKLERDE EKSİKLİKLER

Devlet destek ve teşvikleri olmasa dahi çiftçinin pamuk üretiminden para kazanması gerekmektedir. Destek, zarar eden üreticiyi kara geçirmek için kullanılmamalıdır. Teşvikler, para kazanan üreticinin başka ürünlere geçmemesi, üretimini, hasadını, çırçırını, depolamasını düzgün yapması için verilmelidir. Ürününü satan çiftçi, ancak para kazanırsa ve de daha kaliteli ürün ile daha çok para kazanacağını görürse bu işi iyi bir şekilde yapmaya devam eder.

Son 20 yılda birçok ülke pamuk üretimini desteklemektedir. Bunların başında Çin ve ABD gelmektedir. Son 20 yıllık süre zarfında dünya pamuk alanlarının ortalama olarak %55'i desteklenmektedir. 20 yıllık sürede Çin'de 56 milyar dolar, Amerika Birleşik Devletleri'nde 36 milyar dolar destek verilmiştir. Sadece geçen sezon itibarıyla Çin'de 4,25 milyar dolar, Amerika'da 980 milyon dolar destek verilmişken Türkiye'de 389 milyon dolar destek

verilmiştir. Yunanistan'da 300 milyon dolar destek verilmiştir. Yunanistan'ın 250 bin ton, Türkiye'nin ise 850 bin ton üretimi vardır.

Türkiye'de destekleme sistemi verimli işlememektedir. Mevcut uygulamada pamuk kilo bazında desteklenmektedir. Ancak beklenenden az rekolte gelirse, çiftçi daha az destek almaktadır. Oysa en çok desteğe ihtiyacı olduğu anda üreticinin az desteklenmesi doğru değildir. Metrekare bazlı bir destek sistemi tasarlanabilir. Bu, daha önce kullanılmış bir yöntemdir. Ancak bu konuda oluşabilecek olası suistimalleri engelleyici bir sistemin kurgulanması uygun olacaktır.

Türkiye'de pamuk fiyatları çok dalgalıdır. Yıldan yıla ürün fiyatı yarı yarıya düşebilmektedir. Bu sorun destekleme sistemi ile rehabilite edilebilir. Destekleme konuları hem rekolteye, hem kaliteye göre olmalıdır. Rekolte yüksekse destekleme düşebilir. Re-

kolte düşükse destek artmalıdır.

Aynı şey fiyat için de geçerlidir. Destekleme sürecinde fiyat kritik bir role sahiptir. 2018'de pamuk fiyatının 12 liraya çıktığı ve 7-8 lira civarına indiği zamanlar yaşanmıştır. 12 liraya satılan bir mala ve 7 liraya satılan bir mala aynı desteği vermek anlamsızdır. Fiyata göre farklılaşan esnek bir destekleme sistemi tasarlanmalıdır.

Bilindiği üzere tekstil sanayimizin pamuğa ihtiyaç duyduğu ve yurtiçi üretimimizin yeterli olmaması sebebiyle, sıfır gümrükle pamuk ithalatı yapılmaktadır. Yerli üreticiler Amerikan üreticisiyle, Brezilya üreticisiyle karşı karşıya kalınca Türk üreticisinin ekim alanları düşmektedir. Çünkü zaman zaman ithal pamuğun maliyeti, yerli pamuğa göre daha düşük kalabilmektedir. Bunun için üreticilere 1 lira 25 kuruş destekleme verilmesi gerekirken, destek 80 kuruşta kalmıştır. Bunun da etkisiyle 2020'de ekim alanları daralacaktır. Pamuk desteği az olunca üreticiler buğday, mısır, ayçiçeği üretimine geçmektedirler.

Kaliteli elyaf üretimini teşvik için, satın alımlarda kaliteli elyafa prim verilmesi gerekmektedir. Çiftçi ürününü, çırçır işletmesine götürdüğünde aldığı para, kaliteye göre fazla değişmemektedir. Belli bir fark verilmekte ancak bu

tatminkar olmamaktadır. Çünkü eğer verim 40-50 kilo düşüyse dahi çiftçinin bunu primle kapatması gerekmektedir.

Kaliteli pamuğa daha fazla destek verilirse başarılı olunabilir. İyi çiftçilik yapan, iyi pamuk uygulamasını yapan, masraf yapan üretici ile hiç emek vermeden düşük kaliteli üretim yapanların aynı şartlarda destek almaması gerekmektedir. Afara denen kalmış pamukları toplayanlar ile iyi pamuk üretenlere aynı destek verilmemelidir.

Kaliteli pamuk elde etmek için öncelikle çiftçinin para kazanması gerekmektedir. Pamuğun maliyetine göre Tarım Bakanlığı, çiftçiye ürünü için minimum bir kar marjı vadetmelidir. Sezon sonunda üreticinin malını ne kadardan alacağını söylemelidir. Piyasa fiyatı yükselirse artan kar çiftçinin olurken, piyasa fiyatı düşerse çiftçinin zarar etmemesi sağlanmalıdır. Eksik denetim ile 500 kilo verim üzerinden, herkese müstahsil makbuzu keserek hayali pamuk üretimi teşvik edilmemelidir.

“Fark Ödemesi Desteği” tutarları, dekar başına 500 kg ülke ortalaması tarla verimi değeri baz alınarak sınırlandırılmalı, ayrıca birim destekleme tutarı her yıl en az enflasyon oranında arttırılarak üretim maliyetleri üzerindeki iyileştirme etkisi korunmalıdır.

“Fark Ödemesi Desteği” ve “Alan Bazlı Pamuk Destekleme” tutarları önceden duyurularak en az üç, tercihen beşer yıllık dönemler halinde sürdürülmelidir. Üretilen kg/lif başına Yunanistan’ın Avrupa Birliği’nden üretici başına aldığı teşvik 29 euro centtir. Türkiye’nin ise 14 centtir.

Kaliteye pirim verme tercih edilmeli ancak bu sistem de, desteklemelerde olası suistimalleri engellemek üzere uygulanabilir bir sistem olmalıdır.

Destekleme sürecinde izlenebilirlik son derece önemlidir. Teknolojiyi etkin kullanmak gerekmektedir. Hangi alanda, hangi çiftçinin, hangi parseldeki tarlasından toplanan, hangi tohum cinsinden üretilmiş, hangi tarihte toplanmış gibi bilgilerin hepsi barkot sistemiyle toplandıktan sonra istife alınmalıdır. Ege Bölgesi’nde onbeş yıldır yüzde

1-2 hata payıyla parsel başına verim tahmini yapılmaktadır. O model Türkiye’nin geneline süratle yayılmalıdır.

Devlet pamuk üreticisini, alternatif ekilen ürünlerle eşit şartlarda rekabet ettirmelidir. Bir tarafta korunan ve kotala regüle edilen bir piyasa, diğerinde tamamen dünyaya açık bir piyasa olmamalıdır.

Alan bazında desteklemede uydudan izleme sistemi yaygınlaşmaktadır. Son iki senedir Bakanlık da uydudan faydalanmaya başlamıştır. Sonunda suistimalleri engellemek için 500 kg üst sınırı getirilmiştir. Çünkü üreticilerin 630-700 kg verim gösterildiği örnekler yaşanmıştır. Alan bazlı destekleme artık uydu kontrolü olduğu için mümkün olabilmektedir.

Mazot desteği akaryakıt fiyatları baz alınarak her yıl güncellenmelidir.

15- GDO’SUZ PAMUK, İYİ PAMUK, MARKALAŞMA, SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

Önceki yıllarda Türkiye’de ve dünyada pamuk üretiminde odaklanılan noktalar, kalite ve standart olmuştur. Ancak son dönemlerde bunun yanında, sürdürülebilirlik de denkleme girmeye başlamıştır. Artık dünya, sürdürülebilir pamuk ve sürdürülebilir tekstil talep etmektedir.

İyi Tarım Uygulamaları desteklemesine, daha önceden olduğu gibi, pamuk üreticilerimiz de dahil edilerek sürdürülebilir pamuk tarımı yaygınlaştırılmalıdır. Organik pamuk, İyi Pamuk Uygulamaları (İPUD) kapsamında üretim yapan çiftçiler prim, sertifikasyon giderlerine katılım vb. yöntemlerle desteklenme-

lidir. İyi Pamuk (better cotton) yaygınlaşmaya başlamıştır ancak bunun birçok kriteri vardır. Çiftçinin toprağına iyi bakması gerekmektedir. Zararlı yönetiminin, sulamanın iyi pamuk uygulamalarında önemi büyüktür. Bunları da çiftçiye iletebilmek için İş Sağlığı ve Güvenliği Sistemi gibi bir sistem kurulması gerekmektedir. Her çiftçinin bir ziraat mühendisi ya da ziraat teknikerinden danışmanlık alması zorunlu tutulmalıdır. Bunun bedelini eğer çiftçi karşılayamıyorsa devlet desteklemelidir. Bu sistem ziraat teknikerlerini de denetleyen bir sistem olmalıdır.

Bütün bu sistematik altyapı kurulduğunda çiftçiye, sürdürülebilir toprak yönetimini, suyu verimli kullanmayı, lif kalitesini iyileştirmeyi anlatmak kolaylaşacaktır.

İyi pamuk uygulamalarında lif kalitesi, prensiplerden biri olarak çiftçilerimize anlatılmaktadır. Sürdürülebilir pamuk üretildiğinde ve desteklendiğinde, çiftçi hem iyi bir ürün elde etmiş olacak, verimini arttıracak, girdileri azalacak, kârı ve rekabet gücü artacaktır.

Hem lif pamuk, hem de mamul bazında markalı ürünlere geçmek zorundayız. Bunun için iyi pamuk sistemi desteklemeye dâhil edilmelidir. Üreticinin buna daha çabuk uyum sağlaması için de sahada yine ziraat mühendis-

lerinin devreye girmesi gerekmektedir. Tüketici nesil olarak yetişen Z nesli, artık sadece sürdürülebilir markalardan alışveriş etmektedir. İklim değişikliğine uyum kapsamında mutlaka dikkate alınması gereken konulardan bir tanesi budur.

Bugün içerisinde Burberry, Adidas, Nike, H&M gibi 500'den fazla firma, en son 2025'e kadar yüzde 100 sürdürülebilir pamuk alımına başlayacaklarını deklare etmişlerdir. Yüzde 100 sürdürülebilir pamuk, neredeyse bütün kalite standartlarını sağlamaya muktedir bir standarttır. Türkiye'de buna benzer bir sürdürülebilir pamuk standardının olması zaruridir. Bunun sadece çiftçi için değil depolama, çırçır, iplik, tekstil düzeyinde de çok rahatlıkla uygulanması gerekmektedir. Türkiye'de sürdürülebilir pamuğu sertifikalandıracak bir sistem, bir merkez olmalıdır.

2030 yılına kadar emisyonların mutlaka azaltılması gerekmektedir. Tarım da bunun için çok önemli bir sektördür. Toprak, en büyük karbon deposu olabilecek potansiyele sahip bir mecradır. Sadece sürdürülebilir pamuk üretimini destekleyerek birden fazla faydalı sonuç elde etmek mümkündür. Böylece üretimin doğaya bıraktığı etkileri azaltırken de aynı zamanda Büyük Menderes'teki gibi nehri de tarımsal atık-

lardan temizlemiş, sudaki ötrofikasyon yapan gübre fazlalığını azaltmış oluruz. Markalaşma konusunda ülkemiz, GDO'suz tohumla üretim yaptığı için iyi bir konumdadır. Türkiye, Yunanistan ve İspanya bunu yapabilmektedir. Yunanlılar ve İspanyollar'ın tekstil sanayileri yoktur. Türkiye GDO'suz pamuğu kendi tekstil ürünlerinin etiketlerine taşımak için (GMO free ya da Ege logosu gibi) bir proje yürütmektedir. Türkiye için, GDO'suz Türk pamuğu markasına teşvik verilmesi iyi sonuçlar verecektir. Yurtdışından ithal edilen pamukta GDO'suz olma şartı yoktur. İçeride üretilen pamuğumuz tertemiz, GDO'suz olmasına rağmen dışarıdan ithal pamuklar yerlilere karışmakta ve maalesef hiçbir ilave katma değer elde edemeden satılmaktadır. Bu anlamda sertifikasyon meselesi pazarlarımızın da çok önem verdiği, talep ettiği bir konudur.

Ancak doğru şekilde sertifikalandırma yapmamız gerekmektedir. Bu noktada kalite gündeme gelecektir. Maalesef Türk pamuğunda jüt ve sair gibi sorunlar vardır. Hazır giyim sektörü Türk pamuğunu, beyaz sorunu olduğu için açık renk ürünlerde kullanmamakta, Amerikan pamuğunu tercih etmektedir.

GDO'suz tohum gen kaynağı zenginli-

ğimizi korumamız gerekmektedir. Bunun ülkemize orta vadede para kazandıracağı düşünülmektedir.

Türk pamuğu algısı kötü olarak bilinmektedir. Marka algısının yükseltilmesiyle birlikte pamuğun satış fiyatının da yükselmesine destek olunabileceği düşünülmektedir.

GDO'suz pamuğun dünyada yüzde 80'ine yakını Türkiye üretmektedir. 1 milyon 250 bin ton civarında GDO'suz pamuk üretilmektedir. Türkiye üretimini iyi pamuk standartlarında yapmalı ve ardından pamuğun dünya markası olması için çalışılmalıdır.

Türkiye'de bazı firmalar pamukları için marka almaya başlamışlardır. Önemli olan bunların altını doldurabilmektir. Yani bu markalar altında verimli, kalitesi yüksek çeşitleri geliştirmek gerekmektedir. Organik pamuk stokları tamamen bitmiştir. Organik pamuk konusunda Karacadağ Pamuk Birliği 2020 senesi içerisinde organik pamuk üretimi yapmayı planlamaktadır. Karacadağ bölgesi taşlık olmasından dolayı tarım yapılamayan bir bölgedir. Devlet bu konuda taşı temizlettirip destek vermektedir.

Organik pamuk alanında sektördeki alıcıların, örneğin Avrupa'nın, vereceği fiyat farkı yüzde 10 civarındadır. Oysa organik pamuk üretimi çok maliyetlidir.

Çünkü makinalı toplamayla, elle toplama arasında maliyet farkı yüzde 20 civarındadır. İlaç ve verim farkı da ekleneince üreticiye yüzde 40 prim vermedikten sonra, gerçek organik pamuk üretmek mümkün değildir.

Aydın bölgesinde organik pamuk üretimi yapan 150 civarında çiftçi bulunmaktadır. Onlar da kendi arazilerinde yüzde 40'lık bir alanı buffer zone olarak ayırmak zorundadırlar. Dolayısıyla bir çiftçinin kendi başına organik üretim yapması mümkün olmayıp toplu halde yapılması gerekmektedir.

Doğayı kirleten, suyu kirleten, suyu doğru kullanmayan, ilaçlamayı doğru yapmayan hiçbir üretim desteklenmemelidir. Günümüzde dünyada trend, onarıcı tarıma dönmüş durumdadır. Türkiye henüz sürdürülebilir tarıma geçiş aşamasındadır. Sürdürülebilir tarım

yapmak için teknoloji kullanımının yaygınlaştırılması, veri toplamanın doğru düzgün hale getirilmesi, altyapı yatırımlarının bir an önce tamamlanması gerekmektedir. Sulama altyapısı olmadan çiftçilerden sürdürülebilir üretim yapmasını istemek mümkün değildir.

Sadece pamuk için değil, bütün tarımın geneli için sürdürülebilirlik stratejisi belirlenmesi gerekmektedir. Destekleme, ar-ge, eğitim, yayın faaliyetleri ve yatırımları bu stratejiye uygun şekilde yürütülmelidir. Pamukta sürdürülebilirlik standardı hazırlanmalı ve bu standart iyi tarım uygulamaları ve ona benzer iyi pamuk (BCI) uygulamaları, organik pamuk ve benzeri sürdürülebilirlik standartları desteklenerek geliştirilmelidir.

16- MEVZUAT VE UYGULAMA EKSİKLİKLERİ

Yasal mevzuatımız olmasına rağmen uygulamada sorunlar yaşanmaktadır. Bunun sebeplerinden biri yetki ve sorumlulukların farklı kurumlara dağılmasıdır. Çoğu zaman Tarım ve Ticaret Bakanlıkları arasında bu sorun gündeme gelmektedir.

Sertifikalı tohumla sertifikasız tohum arasında ayırım yapan bir kontrol sis-

temi bulunmadığından, cezai müeyyide uygulanması gereken durumlarda bu yapılamamaktadır.

Pamukta devlet desteklerinden sağlanan yararın artırılması için, pamuk politikalarının belirlenmesinde ve uygulanmasında ilgili bakanlıklar ve diğer kurumlar arasında koordinasyon sağlanmalıdır. Tarım Bakanlığı

bu destekleri belirlerken Ticaret Bakanlığı, Hazine Bakanlığı ve Ulusal Pamuk Konseyi, Ticaret Borsaları ve gibi kurumlarla teşrik-i mesai ederek onların görüşlerini alarak bu politika-yı belirlemelidir. Devlet, yönetici değil

yönlendirici statüsünde bu işin içeri-sinde olmalıdır. Araziden başlayarak, tohum, ilaç, sulama, gübreleme, ha-sat, depolama ve çırçır süreçlerinin hepsinde devletimiz varlığını daha net hissettirmelidir.

POLİTİKA ÖNERİLERİ

Dile getirilen bu sorun ve öneriler ara-sında, aciliyeti olan ve etki gücü yük-sek olduğu düşünülen ilk 10 politika önerisi şöyle sıralanabilir:

- 1.** Destekleme sistemi pamuğu, al-ternatif ürünlere karşı, fiyat dal-galanmalarına karşı koruyacak şekilde tasarlanmalı, desteklenen üretim etkin şekilde denetlenme-li ve sadece verimi değil, verimle birlikte kaliteyi, sürdürülebilirliği de gözeten bir destek sistemi ku-rulmalıdır.
- 2.** Kamu tarafından sadece bir ta-rım ürünü olarak değil, tekstil ve hazır giyim sektörleri başta olmak üzere pek sektördeki katma de-ğerin ana kaynağı olarak görül-mesi gereken pamuk, stratejik bir ürün olarak kabul edilmeli; pamuk üretimi, hasadı ve çırçır süreçlerine ilişkin tüm yasal yetki ve sorumluluk tek bir çatı altında
- 3.** “Tarım Bakanlığı’nda” toplanma-lı, Bakanlık bünyesinde pamuğa özel bir birim kurulmalıdır. Bu tür bir karar ile sadece pamuk üreti-mindeki sorunların önü alınmakla kalmayacak; sektörün gelecek planlaması de daha proaktif şe-kilde yürütülebilecektir.
- 3.** Tohum aşamasından nihai ürüne gelene kadar tüm süreçler sıkı bir şekilde teknolojik bir altyapı ile denetlenmeli, denetim sonuçları mutlaka uygulanmalıdır. Denetim, devlet, STK’lar ve üreticilerin yer aldığı bir sistem ile tasarlanmalıdır. Devlet her aşamada sıkı bir dene-tim çalışması yürütmeli; denetim sonuçlarına göre adım atmalıdır. Ancak bu süreçlere STK’lar ve üreticiler ne kadar dahil edilirse sonuçlar da o kadar hızlı ve doğru alınabilecektir.
- 4.** Pamuk ekim alanları birleştirilerek büyütülmeli, ölçekten kaynakla-

nan maliyetler minimuma çekilmelidir. Pamuk ekim alanlarından uygulanan münavebe sistemi gevşetilmeli, bu alanlarda istikrarlı şekilde pamuk ekimi yapılmalıdır. Eğitimli çiftçilerle, modern tarım teknikleri ile istikrarlı pamuk ekimi teşvik edilmelidir.

5. Önemli sorunlardan biri üreticilerimizin eğitim eksikliğidir. Sulama, gübreleme, ilaçlama ve hasat konularında çiftçiler formenler aracılığı ile bilgilendirilmeli ve bu süreçler yine formenler eşliğinde yürütülmelidir. Aşırı sulama ve gübreleme ile hatalı ilaç kullanımı, tüm bu süreçlerde üreticilere eşlik edecek formenler eliyle iyileştirilebilir.
6. Verim ve kaliteyi yukarı çekmek için erken hasat ve gece hasadını engellemek için etkin bir denetim uygulanmalı, jüt çuval kullanımı engellenmelidir. Toprağın nem ve sıcaklık ölçümlerine göre hasat yapılmalı, makineli hasat KDV indirimi ile desteklenmelidir.
7. Emanet sistemi kaldırılmalı, lisanslı depoculuk yaygınlaştırılmalıdır. Çırçır işletmelerine analiz desteği verilerek lisanslı depoculuk sistemine girişleri sağlanma-

lıdır. Devlet ya da devlet desteği ile özel sektör tarafından lisanslı depoculuk yatırımları yapılmalıdır.

8. Çırçırılama pamuğun nihai ürün aşamasına geçişteki en önemli basamak olarak görülmeli, çırçır fabrikalarına standartlar getirilmeli, donanımları modernize edilmeli ve etkin şekilde denetlenmelidir.
9. ‘Organik’ ve ‘İyi Pamuk’ Standardı ile sürdürülebilir üretim yapan çiftçilerin yaygınlaştırılması ve teşvik edilmesi için mevcut destekleme sistemleri içerisinde pozitif olarak ayrıştırılarak ilave destekleme primi alması sağlanmalıdır. Geleneksel üretim yöntemleri yerine 2025’ten sonra küresel hazır giyim firmaları tarafından bir zorunluluk haline gelecek sürdürülebilirlik kriterini ön plana çıkaran modern tarım uygulamalarına geçiş hızlandırılmalıdır.
10. Mazot, sulamada kullanılan elektrik ve üreticiler tarafından alınan makinelerin KDV’si konusu destekleme sistemi içerisine alınmalıdır. Çırçırılama, makineli hasat, ilaçlama ve diğer müteahhitlik hizmet giderlerindeki KDV yüzde 1’e indirilmelidir.

► ÇALIŞTAY KATILIMCI LİSTESİ

AD SOYAD	GÖREV / UNVAN
Ahmet ALTUN	Şanlıurfa Ticaret ve Sanayi Odası Meclis Başkanı
Arzu BALKUV	WWF – Türkiye Doğal Hayatı Koruma Vakfı Gıda ve Tarım Programı Müdürü
Bertan BALÇIK	Ulusal Pamuk Konseyi Yönetim Kurulu Başkanı
Bülent UÇAK	İzmir Ticaret Borsası - Yönetim Kurulu Sayman Üyesi
Erdal AVŞAR	Diyarbakır Ticaret ve Sanayi Odası Başkan Yardımcısı
Gökçe OKULU	WWF – Türkiye Doğal Hayatı Koruma Vakfı Sürdürülebilir Tarım Kıdemli Uzmanı
Hakan GÜLDAĞ	Dünya Gazetesi Yönetim Kurulu Başkanı
Dr. Bader ARSLAN	Dünya Gazetesi
İbrahim Halil PELTEK	Şanlıurfa Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı
İrfan ÖZHAMARATLI	İSO Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı
Mehmet DEMEZOĞLU	İSO 18. Grup (İç Giyim Sanayii) Meclis Üyesi
Mehmet KAYA	Şanlıurfa Ticaret Borsası Yönetim Kurulu Başkanı
Mehmet Selçuk SADIR	İSO Meclis Üyesi
Övül SÖKELİ	İzmir Ticaret Borsası - Uzman
Özlem CAN	Çalık Pamuk - Kurumsal Pazarlama Şefi
Prof. Dr. Cafer MART	Progen Tohum Genel Koordinatörü
Prof. Dr. Ünal EVCİM	Ulusal Pamuk Konseyi Genel Sekreteri
Serdar ZABUN	Kahramanmaraş Ticaret ve Sanayi Odası Yönetim Kurulu Başkan Yrd.
Şükran BAYÇURA	İyi Pamuk Uygulamaları Derneği Genel Müdürü
Şükrü Barış KOCAGÖZ	İzmir Ticaret Borsası Meclis Başkanı
Taylan TÜRKÖĞLU	Söke Ticaret Borsası Meclis Üyesi
Tolga USKUÇ	Ege İhracatçı Birlikleri (Tekstil Elyafı vb. Toptan Ticareti Komite Üyesi)
Vehbi CANPOLAT	İSO Yönetim Kurulu Üyesi
Veysel BÜYÜKPAMUKÇU	Diyarbakır Ticaret Borsası Danışmanı
Ziya Bülent TUNÇGÖĞÜS	Diyarbakır Ticaret ve Sanayi Odası (Kalso-Sit Firmasından Üye)

İSTANBUL SANAYİ ODASI

www.iso.org.tr

[/istanbulsanayiodasi](https://www.facebook.com/istanbulsanayiodasi)

[/ist_sanayiodasi](https://twitter.com/ist_sanayiodasi)

[/istanbulsanayiodasi](https://www.youtube.com/istanbulsanayiodasi)

[/company/istanbulsanayiodasi](https://www.linkedin.com/company/istanbulsanayiodasi)

[/istanbulsanayiodasi](https://www.instagram.com/istanbulsanayiodasi)